

—Quid specialiter de appellationibus canonicorum exemptorum in causis correctionis?

R. Vide quæ dicta sunt in Lect. XX, fol. 92, et Lectione XXXVI, fol. 172, ubi habetur specialis modus, ex Sess. XXV, cap. 6 de Ref. in genere.

—Quid vero speciale in sententia et de processus appellatione?

R. «Unum autem tantum sit utriusque votum, possitque alter Episcopo accedere. Quod si ambo ab Episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria, vel diffinitiva sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum Episcopo tertium eligant.» (Sess. XXV, cap. 6 de Ref. in gen.)

—«Et si in electione tertii etiam discordent?»

R. «Ad viciniorem Episcopum electio devolvatur: et juxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur: alias processus, et inde secuta nulla sint, nullosque producant juris effectus.» (Ib.)

—Quid vero in criminibus ex incontinentia?

R. Vide in præcedenti lect. de summarissimo iudicio.

—Aliquid horum viget in privata nostra disciplina?

R. N. Nam omnes capitulorum exemptiones eversæ sunt. (V. Lect. XXXVII, fol. 173 et Lect. LI, fol. 239, et etiam praxis conjudicum ex ipsa Concord. noviss. mente omnino vetita est. Lect. LI, fol. 240.)

LECTIO CIX.

DE PROCESSIBUS DICTIS PER VIM, SEU AB ABUSU, ET PROTECTIONIS.

—Quid de his Tridentina Synodus?

R. Nec verbum quidem, sed potius contra illos clamavit cum immunitatem Ecclesiæ *ex ordinatione divina* pendere declaravit.

—Attamen S. Syn. principum Christianorum protectionem pro suis sanctionibus expetivit.

R. *Protectionem non protectorarum.* Protectionem et

auxilium ut mandata implerentur, non ut abuterentur nec in discrimen verterentur. Sane filii tenentur protegere matrem, sed ex eo non infertur posse obstare præceptis matris, nec protectorarum in illius personam et res exercere, nec protectionis prætextu illis imperitare.

—Quid ergo de his recursibus ab abusu dicendum?

R. Eos Ecclesia tolerat, numquam vero probavit nec probat, cum ipsi, illa inconsulta et inaudita, inducti fuerint. Ideo in Syllabo præcipuorum nostræ ætatis errorum continetur sequens. «Civili potestati, *vel ab infideli imperante exercita* (Nb.), competit potestas indirecta negativa in sacra: eidem proinde competit nedum jus quod vocant *exequatur*, sed etiam jus *appellationis*, quod nuncupant *ab abusu* (41).

—Quotuplices sunt recursus hi in Hispania?

R. Duplices: alii administrativi, qui *protectionis* dicuntur (*recursos de proteccion*): alteri vero judiciales, qui dicuntur per vim vel ab abusu (*recursos de fuerza*), qui majus Ecclesiæ præjudicium pariunt, cum et nomen ipsum illorum et inurbanum et illi indecorum sit.

—In quo hæc contra Ecclesiam inurbanitas et præjudicium?

R. Quia juxta tritum in scholis axioma *Episcopi volentibus Reges nolentibus imperant*, ergo vis et violentia in Statu non in Ecclesia est, nam hæc verbis, ratione, doctrina, persuasione, censuris et etiam moderatis pœnis procedit; e contra vero Status, id est societas civilis. Attamen cum iudex sæcularis in res spirituales falcem mittit contra illum interponitur merus querellæ recursus (*recurso de queja*). E contra vero contra ecclesiasticum *recursus per vim* (*recurso de fuerza*). Cur tam varie?

—Quando interponitur protectionis recursus?

R. Cum laicus detinetur ab ecclesiastico iudice, vel clericus ipse inhumano modo in ecclesiastico carcere vel aliquo loco insalubri, etiamsi juste detineatur: Princeps enim tenetur ordinem publicum servare, et subditorum vitam bona, libertatem legitimaque jura tueri; unde si aliqua auctoritas ecclesiastica, jurisdictionis cujuslibet sit, aliquem, sive clericum sive laicum, in his violenter vexare

contendat, Princeps hanc violentiam impedire tenetur, nam clericus eo quod sit clericus non desinit esse Hispanus (1).

—Attamen in hoc casu debet adiri superior ecclesiasticus?

R. Af. Et indubium est in casu in quo sit superior.

Si vero hic non adsit, si in longinquis versetur, aut superior sit a vicario suo, nepote vel amico præoccupatus, adsitque grave ac urgens vitæ aut famæ periculum, licet Principis auxilium invocare (2).

—Quid de hoc antiqui nostri canones?

R. «Si prægravatus quis a Metropolitano proprio ad alterius provinciæ metropolitanum molestiam præssure agnoscendam detulerit, aut si inauditus a duobus metropolitanis ad regios auditus negotia sua perlaturus accesserit, etc. (3). (Can. 12, Concil. Tolet. XIII).

Patet vero ex verbis ipsis: 1.º esse casum gubernativum et meræ protectionis, non vero judicialem seu *de fuerza*, 2.º ex verbis non infertur nisi merus recursus ad Principem, non vero tribuitur Principi facultas cognoscendi in illo negotio.

—Attamen varii Theologi Hispani tempore Tridentini, et etiam aliqui Tridentini Patres (4) recursus hosce probaverunt?

R. Quidquid sit de illorum sententia, quæ hic non est, expendenda, tantum loqui videntur de recursu protectionis, in quo violentia vel factum inhumanum retunditur, non vero de recursu judiciali qui dicitur ab abusu.

(1) Apostolus Paulus loris ligatus municipalia jura sibi vindicavit, velut Tarsensis civis (Act. Ap. 22, v. 25).

«Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare?»

(2) Sic Sancta Theresia jussa fuit a Domino confugere ad Philipum secundum pro ordinis sui tuitione; cum Sanctus Joannes a Cruce, Gracian, alique sanctissimi viri in vinculis, inauditi et torti detinebantur, non a Sancta Inquisitione, ut vulgus credit, sed a prælatis regularibus et exemptis.

(3) Cum canon hic prolixus sit præcedentia et subsequencia verba omittuntur: loquitur vero canon de casu quo clericus vel monachus excommunicetur ab Episcopo contra quem litem pendentem habet.

(4) «Et consulti Cuesta Episcopus Legionensis, uterque Sotus, Canus, Mancius, et noster Deza, multique Theologi, jurisperitique quia vim vi repellere pertinet ad bonum status et gubernationem totius regni,» etc. Henriquez, Summa lib. 14, cap. 12.

—Quot sunt recursus per vim seu *de fuerza* ex hodiernis nostris legibus?

R. Sunt tres, nempe in cognoscendo, 2.º in procendo, 3.º in negando appellationem. (1)

Tribunal Supremum cognoscit de recursibus contra Nuntiaturam et tribunalia superiora ecclesiastica, quæ Matriti sunt: de cæteris vero territoriales curiæ. (2)

—Horum processuum seriem describere nostrum non est.

—In secundo et tertio casu interponitur recursus statim lata ab ecclesiastico judice sententia?

R. N. Dummodo sit appellationi locus, quo in casu gravamen a superiori ecclesiastico tollitur. Hoc articulo dimnuti sunt plures processus hujus generis. (3)

—Quam pœnam incurrit judex ecclesiasticus qui testimonium providentiæ suæ denegatoriæ non tradit?

R. Renovatur mulcta in Codice pœnali, articulo vero 305 lata (4), qui quidem minatur inhabilitationis tempora-

(1) Ley del Enjuiciamiento civil.

Art. 1103. «Los recursos de fuerza pueden interponerse contra lo que hagan los jueces ó tribunales eclesiásticos en conocer, en el modo de proceder y en no otorgar.»

Art. 1104 «El de la primera clase procede cuando el juez eclesiástico conoce de una causa profana no sujeta á su jurisdiccion.

El de la segunda cuando conociendo el eclesiástico de causa de su competencia no observa los trámites establecidos por las leyes. El de la tercera cuando deniega una apelacion procedente.»

(2) Art. 1105. «El Tribunal supremo de Justicia conocerá de los recursos de fuerza que se interpongan contra la Nunciatura y los tribunales superiores eclesiásticos de la córte: las audiencias del territorio respectivo de los que se interpongan contra los demas jueces y tribunales eclesiásticos.

De las sentencias que sobre ellos pronunciaren el Tribunal Supremo ó las audiencias no hay ulterior recurso.»

Para quitar la odiosidad que siempre han llevado consigo los recursos de fuerza, hubiera sido mejor haber dejado el fallo de todos ellos á cargo del Tribunal Supremo, cuyos magistrados son ménos apasionados que los de las audiencias, y aun pudiera haberse formado tribunal mixto, como ya se hizo el siglo pasado en algunas partes.

(3) Art. 1128. «Los recursos en el modo de proceder y en no otorgar se prepararán pidiendo reposicion al juez eclesiástico de la psovidencia en que se creyere haberse cometido la fuerza apelando subsidiariamente y protestando si no se admite la apelacion impretar el Real auxilio contra la misma fuerza.»

(4) El eclesiástico que, requerido por el tribunal competente, rehusare remitirle los autos pedidos para la decision de un recurso

lis pœnam ecclesiastico judici, qui processum a tribunali civili petitum non misserit, vel censuras impositas non sustulerit. Reincidentia inhabilitatione perpetua punitur. ¶

—Quid in posterioribus resolutionibus?

R. Fiscalis territorialis Curia tenetur ex officio ecclesiasticam jurisdictionem tueri, si ipsa indefensa sit et tuenda videatur. (1)

—Quinam sunt casus in quibus S. Syn. auxilium sæcularis brachii impertiendum voluit?

R. Pro clausura sanctimonialium et reductione monasteriorum suorum intra urbes. (Cap. 5 de Ref. regul., Sess. XXV.)

Pro expellendis concubinis (cap. 8.º de Ref. matrim., Sess. XXIV.) Pro implenda reformatione regularium. (Sess. XXV, de Ref. cap. 22). Denique ad servandam Ecclesie libertatem, realem personalemque immunitatem, «ne ab ullis baronibus, domicellis, rectoribus aliisque dominis temporalibus seu magistratibus, *maximeque ministris ipsorum principum* lædi patiantur.» (V. Lect. LXIX, fol. 340, ex Sess. XXV, cap. 20.)

interpuesto, ó alzar las censuras ó la fuerza, será castigado con la pena de inhabilitacion temporal.

La reincidencia se castigará con la de inhabilitacion perpétua especial.» (Art. 304 del Código penal.)

(1) «Para evitar que la jurisdiccion eclesiástica quede sin la debida representacion oficial, y sin la conveniente defensa en los recursos de fuerza... que los fiscales de las audiencias sean parte indispensable en todos los juicios de esta clase y sostengan la defensa de la jurisdiccion eclesiástica cuando crean que los tribunales de este fuero no se han extralimitado de las atribuciones que les competen.» (Real órden de 23 de Agosto de 1861.)

PARS DECIMA.

De poenis et delictis.

LECTIO CX.

DE POENIS IN GENERE.

—Quid est pœna in genere?

R. Privatio boni ob abussum illius. Hæc vero philosophica definitio pœnas omnes et naturales et supernaturales continet. Qui gratiam despicit gratiam ammittit: qui gula trahitur salute et appetitu abutens bonum salutis ammittit.

—Quid est pœna canonica in genere?

R. Privatio boni seu spiritualis seu temporalis ab Ecclesia inflictæ ob abussum contra divina et ecclesiastica mandata patratum.

—Quotuplices sunt canonicæ pœnæ in genere?

R. 1.º Censuræ, et pœnæ in specie: illis spiritualium, his temporalium privatio bonorum inflingitur.

2.º Publicæ, et privatæ, pro natura delicti ac ratione scandali.

3.º Generales, et speciales pro aliquibus delictis.

4.º Fixæ seu taxatæ, et arbitrariæ.

5.º Judiciales, et gubernativæ, pro modo et forma quibus imponuntur.

6.º Principales, et accesorie.

7.º Antiquæ, antiquatæ, novæ, et renovatæ (ex operis nostri instituto) prout S. Syn. eas renovavit, vel de novo induxit.

—Est idem pœna ac pœnitentia?

R. N. Nam crimina et peccata pœnitentia expiantur, censura crimina coercentur, pœna vero puniuntur.

—Pœnæ canonicæ habent omnes qualitates ab hodierna juris philosophia requisitas ut bonæ sint?

R. Af. Et non tantum illas habet sed eminentiori gradu, et in casibus in quibus civiles leges vix eas habere dici potest.

1.º Sunt correctionales et morales: dantur enim semper ad correctionem et emendationem rei.

2.º Sunt exemplares: ideo S. Syn. jubet publice peccantes publice puniri, ut cæteri a malo deterreantur.

3.º Sunt divisibiles et proportionales, nam et suprema capitalis canonica pœna, nempe excommunicatio, divisibilis et reparabilis est, quod quidem in civili, nempe decapitatione, non habetur.

4.º Sunt analogæ, nam ut plurimum et semper ferunt privationem boni ipsius quo abussum fuit.

—Quo jure inducta est facultas pœnas in Ecclesia imponendi?

R. Jure divino et ab ipsemet Jesu Christo, Deo et Sanctæ Ecclesiæ fundatore, continuo et æterno ejus capite.

Verba concessionis continentur: in facultate ligandi et solvendi, in quibus coercitiva potestas continetur; qui enim ligat coercescet ligatum libertate privans; qui absolvit a pœna liberat, vel innocentiam vel pœnitentiam rei post judicium videns. (Math. 18, v. 18).

In verbis quoque quibus criminalis jurisdictio indicitur in correctione fraterna, nempe.

1.º Correptio secreta et charitativa: «Si autem peccaverit in te frater tuus corripe eum inter te et ipsum solum.»

2.º Judicium arbitrale seu actus conciliationis: «Si autem te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos.»

3.º Judicium contentiosum juxta canonum formam: «Quod si non audierit eos dic Ecclesiæ.»

4.º Excommunicatio, id est censuræ et pœnarum in pervicaces impositio: «Si autem Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus.»

Cum ethnico israelitæ non communicabant: publicanus autem, non incommunicationis tantum, sed odii et despectus objectum erat.

—Quid vero in excommunicatione continetur?

R. Sicuti in capitali pœna cæteræ minores pœnæ complectuntur, ita in excommunicatione, quæ est maxima et capitalis canonica pœna, cæteræ, et censuræ et pœnæ, comprehenduntur.

Capite plexus vitam, libertatem, honores, divitias amittit; unde qui potest capitalem pœnam imponere a fortiori et alias minores pœnas, nam ut ait tritum in scholis axioma: *qui potest magis potest et minus.*

Idem ergo in capitali canonica pœna, quæ est excommunicatio, qua christiana anima spirituali vita privatur.

—Habet ergo Ecclesia suas graduales pœnas?

R. Af. Et quamvis illæ synoptico schemate non concinatæ sunt, attamen facillimum est, et etiam ex S. Syn. mente, saltem ad scholarum nostrarum usum, ut facilius possint præ oculis haberi et memoriæ traddi, illas gradatim computare.

—Quanam ergo ad hanc gradualem computationem methodus?

R. 1.º Juxta gravitatem pœnarum a superioribus et gravioribus incipiendum, ideoque primo censuras deinde pœnas.

2.º Distinguendum inter eas quæ clericorum propriæ, et eas quæ clericis et laicis communes sunt.

3.º Cum apud nos, ex fœlici cultus unitate, quandoque Status seu societas civilis ipsa delicta contra Ecclesiam commissa puniat, pro his delictis mixtis etiam civilium pœnalarum gradus seu schema præ oculis habere oportet, quin etiam ad majorem rei tractatæ claritatem.

—Affer ergo hanc gradualem pœnarum canonicarum computationem?

R. V. in sequenti schemate.

Pœna canonica.

- 1.^a Anathema trina canonica monitione præmissa.
- 2.^a Excommunicatio major ipso facto incurrenda.
- 3.^a Excommunicatio major monitione præmissa.
- 4.^a Excommunicatio minor.
- 5.^a Interdictum.
- 6.^a Irregularitas ex delicto.
- 7.^a Depositio.
- 8.^a Suspendio ab officio et beneficio.
- 9.^a tantum ab officio.
- 10. tantum a beneficio.
- 11. Inhabilitatio ad ecclesiastica munia obtinenda.
- 12. Privatio jurium patronatus activi, temporalis vel perpetua (*).
- 13. Privatio honorum temporalis vel perpetua.
- 14. Privatio jurium percipiendorum ratione officii.
- 15. Privatio pensionum, temp. vel perpetua, absoluta vel partialis.
- 16. Multa pecuniaria.
- 17. Reclusio temporalis.
- 18. Reclusio perpetua vel temporalis.
- 19. Privatio vocis activæ et pasivæ in capitulo.
- 20. vocis activæ tantum.
- 21. pasivæ tantum.
- 22. Expulsio e cœtu vel collegio.
- 23. Incommunicatio.
- 24. Reprehensio publica.
- 25. Reprehensio privata.

Communes.
Censuræ.
Clericorum.
Communes.
Pœnæ.
Clericorum.
Pœnæ.
laicæ.

Pœna nostræ civiles.

ESCALA NÚM. 1.

- 1.º Muerte.
- 2.º Cadena perpétua.
- 3.º Cadena temporal.
- 4.º Presidio mayor.
- 5.º Presidio menor.
- 6.º Presidio correccional.
- 7.º Arresto mayor.

ESCALA NÚM. 2.

- 1.º Reclusion perpetua.
- 2.º Reclusion temporal.
- 3.º Prision mayor.
- 4.º Prision menor.
- 5.º Prision correccional.
- 6.º Arresto mayor.

ESCALA NÚM. 3.

- 1.º Relegacion perpétua.
- 2.º Extrañamiento.
- 3.º Relegacion temporal.
- 4.º Extrañamiento temporal.
- 5.º Confinamiento mayor.
- 6.º Confinamiento menor.
- 7.º Destierro.
- 8.º Sujecion á la vigilancia de la autoridad.
- 9.º Reprension pública.
- 10. Caucion de conducta. Multas pecuniarias proporcionales en todas las escalas.

ESCALA NÚM. 4.

- 1.º Inhabilitacion absoluta perpetua para cargos... derechos políticos.
- 2.º especial perpetua.
- 3.º especial temporal.
- 4.º Suspension de algun cargo público, derecho ó derechos políticos, profesion ú officio.

(*). Clarum est posse pœnarum elenchum augeri si pœnæ perpetuæ a temporalibus sejungantur.

RESARCIENDI POENÆ.

- 1. Restitutio.
- 2. Reparatio damni illati.
- 3. Actio ad indemnitatem.

ACCESORIÆ (1).

- 1.ª Degradatio.
- 2.ª Nullitas actus.
- 3.ª Pœnitentia publica.
- 4.ª Infamia (2).
- 5.ª Privatio ecclesiasticæ sepulturæ.

RESPONSABILIDAD.

- 1. Restitucion.
- 2. Reparacion del daño causado.
- 3. Indemnizacion de perjuicios.

ACCESORIAS.

- 1.ª Argolla.
- 2.ª Degradacion

—Quid ergo est censura?

R. Juxta eximii Suaressii doctrinam (3) censura est pœna spiritualis et medicinalis privans usu aliquorum spiritualium bonorum, per ecclesiasticam potestatem ita imposita ut per eandem ordinarie absolvi possit.

—Censuræ vero possunt dici pœnæ?

R. Af. Nam vox pœna generica est, et in eo sensu usurpata a S. Syn., cum et ipsas censuras pœnarum nomine donavit ut patebit ex lect. seq.

—Quænam veræ et proprio jure Decretalium dicuntur censuræ?

R. Innocentius III respondet (4) censuræ nomine «non solum interdicti, sed et suspensionis et excommunicationis sententia valet intelligi.»

—Quænam est differentia inter anathema et excommunicationem?

R. Nulla essentialis et interna, sed nomine tantum et exteriori ritu, unde anathema dicebatur apud nostrates *excomunion à matabandelas*.

—Quænam pœnæ dicuntur antiquatæ?

R. Illæ quæ jam hodiedum non sunt in usu, nec Concilium eas renovavit.

(1) Ipsa excommunicatio minor videtur aliquo sensu adjuncta seu accessoria majori et anathemati.

(2) Jure civili jam non est infamia, sed quid quæso? Lex potest dare vel adimere famam? Numquid ille qui in patibulo torquete ferreo infami (*argolla*) ligatur fama gaudebit?

(3) De censuris, disp. 1, sect. I.

(4) Cap. 20 extra de verborum signif.